

Naturprojekter for de 0-3 årige

Natur, udeliv og science

*Indtryk – Begejstring – Balance – Sundhed – Udfordringer – Oplevelse – Undren – Sansning
lagttagelse – Foranderlighed – Indsigt – Begreber – Plads – Grænser – Dufte – Kilden i maven
Samarbejde – Liv og død –*

Fortove, græsplæner, institutionsgulve og pladser. Et moderne barn gennemlever de første år af sit liv på plane flader, og det er ikke befordrende for udviklingen af muskler, sener, balance og sanser.

Det er blot én god grund til at bruge naturen i dagligdagen. Roen, de uventede oplevelser og få konflikter er andre grunde, som udepædagogerne nævner. Dette aktivitetsark er tilegnet de mindstes voksne.

FORFATTER: Marianne Hald
TEGNER: Bryan d'Emil

Friluftsrådet

Grønne Spirer
www.groennespirer.dk

SPONTANE OPLEVELSER, SÆRLIGE FOKUSPUNKTER OG EGENTLIGE NATUR-PROJEKTER

Kan man lave egentlige forløb med de mindste, eller skal naturoplevelserne være tilfældige og lystbetonede styret af de smås interesse?

Begge dele er muligt. Med små børn er det vigtigt at give sig tid til blot at være. En dag i naturen leder forbi væltede træstammer, vandpytter, musehuller, blomster og små og store opdagelser. Der er god tid til spontane løbe- rulle- og kravlelege. Sådan en tur kan sagtens have som mål at følge børnenes færd.

Fokuspunkter

Men de voksne kan også have særlige mål for øje. Det kan være, at der er særlig fokus på motorikken, og så ledes flokken mod skråninger, væltede træer og ufremkommelige stier, gennem krat og under buske. De voksne er sådan en dag opmærksomme på ikke straks at hjælpe, men lade de små udfordres af terrænet.

En anden tur kan have fokus på sanserne: I ligger med lukkede øjne og lytter, I smager

på birkebladene, føler på træerne og lægger kinden mod græsset.

Naturprojekter

Egentlige naturprojekter, sådan som at lave frugtsaft, fange vandinsekter eller bygge en hule, er inspirerende for både børn og voksne, når blot de voksne ikke er for resultatorienterede. Projekter kan evt. organiseres, så børnene kan gå til og fra. Dette aktivitetsark giver ideer til sådanne små naturprojekter året rundt.

VAND

Vand er som en magnet. Giv børnene det rigtige tøj på og nyd timers aktivitet.

AKTIVITET 1 Vand på legepladsen

Leg i sandkassen og i vandpytter, under havevanderen eller med en ketchupflaske som vandpistol. Lav kanaler og mudderhuller og

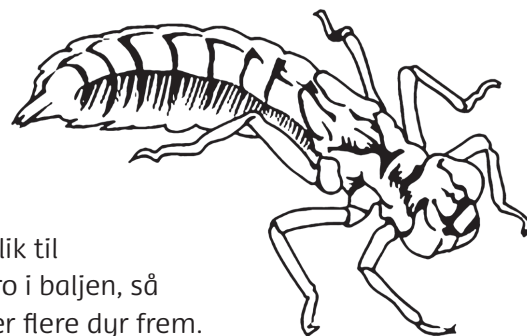
saml regnvand fra taget og brug det, når legetøjet skal vaskes og planterne vandes med små kander.

AKTIVITET 2 *Vand i sø, vandhul eller vandløb*

Ved vandhullet er der mange muligheder. Bræk et par grene af buskene og leg, at det er fiskestænger, og at I fanger fisk. Bladene på grenene er de fisk, I fanger. Ryk et blad af: »Uhm, en dejlig fisk«.

Et rigtigt net eller en si kan bruges til at fange smådyr i søen eller vandløbet. Lad nettet glide langs bunden og mellem planterne på det lave vand. Det er der de fleste små vanddyr opholder sig. Tøm indholdet ud i en hvid balje

med lidt vand. Måske er der store vandkalve, der piler omkring, eller kravlende guldsmedenymfer. Vent

et øjeblik til der er ro i baljen, så kommer flere dyr frem. Medbring f.eks. Gads opslagsbog: »Små dyr i sø og å«.

I marts-april kan I fange haletudser og tage med hjem i et akvarium. Husk at de skal sættes ud i vandhullet igen.

Børnene er naturligvis under opsyn. Hvis I er bange for, at børnene går for langt ud, kan I medbringe et lille flytbart hegn, det hindrer børnene i at soppe for langt ud.

AKTIVITET 3 *Ved stranden*

Sneglene sidder på store sten og på træværk i vandkanten. Måske kan I se dem bevæge sig og undersøge dem nærmere.

Vandmænd: Det er en forbløffende sport at samle vandmænd. Modsat voksne, elsker børnene de bløde slaskede vandmænd. Lad børnene samle dem op og lægge dem i rækker langs vandkanten eller bære dem ud i vandet. Læg også en vandmand i en spand med saltvand. Hvordan bevæger den sig?

Krabber. Prøv at binde en åbnet musling fast i en snor. Sæt jer på molen og hæng snoren med madding ud, gerne mellem store sten. Når krabber bider på, så hiv dem op og put dem i en spand med saltvand. Sæt krabberne lidt fra vandkanten og se, hvordan de finder vejen mod havet og piler ud.

Sand, tang og muslinger kan man bygge flotte slotte af.

Er der fralandsvind, kan I lave **raceløb for muslinge både**. Skallerne fra blåmuslinger lægges i vandkanten og driver til havs. Hvilken kommer først?

Husk også et **fiskenet**. Man kan fiske efter snegle, krabber eller måske skum på vandet og alger i flotte farver.

AKTIVITET 4 *Vindspil af muslinger*

Når I kommer hjem fra stranden, kan I lave et vindspil af de indsamlede muslingeskaller.

Man skal bore huller i muslingeskallerne med en boremaskine – de er meget hårde. Herefter kan børnene selv trække muslingerne på snor. Når kæderne hænges ud i blæsten, spiller de »klange fra stranden«. Man kan også lave flotte uroer af en gren, der er »skuret« af havet, hvorpå der hænges snegle, muslinger, tørret tang og andre strandfund.

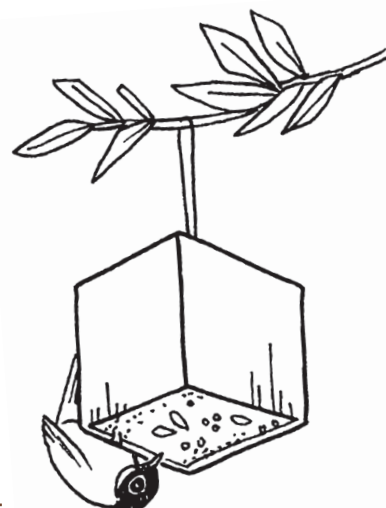
FIF: DE SMÅ SAMLERE

Børn kan lide at samle, og det skærper iagttagelsesevnen og interessen for naturen omkring dem. Prøv at give alle børnene en pose hver, når I er på tur. Det er ikke det samme blot at samle til en pose, som den voksne holder.

DYR

Dyr fanger helt naturligt de mindstes opmærksomhed. De undrer og fornøjer. Udnyt denne naturlige interesse og se nærmere på store og små dyr, også gerne dem som kribler og krabler! Hjælp børnene med ikke at gøre fortræd.

AKTIVITET 5 *Fuglene om vinteren*

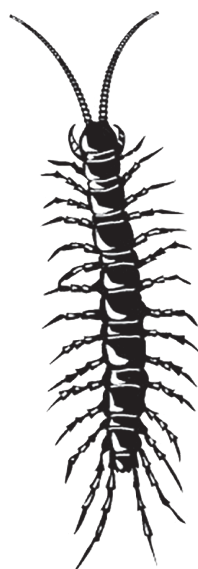
Om vinteren er det tid til at se på fugle. Placer foderbrættet tæt på vinduet – så børnene har rig mulighed for at betragte havens fugle. Hvis I fodrer jævnligt gennem hele vinteren, så fuglene har et sikkert sted at finde føde, kommer belønningen hurtigt i form af mange faste »stamgæster« på foderbrættet. Solsikkekerner giver sikker

succes, men prøv også med korn, brød og frugt.

AKTIVITET 6 *Krible-krable*

Insekter bevæger sig, gemmer sig eller flyver væk, man kan fange dem og holde på dem, måske endda komme til at spise dem. Det er ikke farligt.

Der er mange insekter, og det er svært at kende dem alle. Det vigtigste er at vise interesse, når børnene finder dem: Hvor er øjne og vinger? hvilke farver har den? Klitrer den på fingrene? Ud over at se og beskrive, så fortæl en historie. Digt et eventyr om myrefamilien eller den søde, lille baby-snegl.

Ikke alle voksne bryder sig om at røre edderkopper, snegle eller regnorme. Inspirer alligevel børnene til at opleve, og snak med børnene om, hvad de ser. Hav altid et par plasticdåser med låg i lommen. I bæget kan dyret bevæge sig frit og alle kan se med.

Smådyrene finder I, der hvor de lever. Bænkebidere og tusindben under gammelt træ og fliser, sommerfugle på marken og i grøftkanterne, myrer omkring myretuerne og mariehøns på havebordet.

AKTIVITET 7 *Fisk at røre ved*

I kan selv tage til søen og fange små fisk med fiskenet og lidt dej. Kender I en fisker, kan han måske tage med eller medbringe små fisk i en spand. Lad børnene forsøge at røre fiskene forsigtigt med fingrene. Fiskene er kolde og glider i fingrene. Ups... væk er den igen. Forklar også, at fisken ikke kan lide at komme op af vandet.

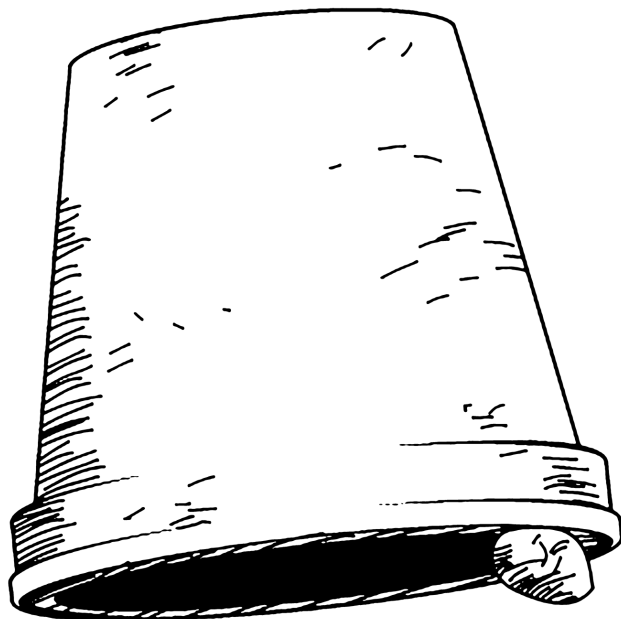
Lær barnet omsorg og sæt fiskene tilbage i søen.

Hvis I har lov, så lad også børnene røre ved indkøbte fisk før tilberedningen i køkkenet eller på bålet. Forklar hvad du ved om fisken. Vis fiskens mund, øjne, finner og skæl. Hvordan svømmer fisken?

AKTIVITET 8 *Søren Snegl og alle de andre med og uden hus*

I fugtigt vejr kommer de sorte skovsnegle frem. Børnene samler dem gerne op og går med dem i hånden. Vis børnene følehornene. Den lille sorte prik på spidsen er sneglens øje. I kan lave en sneglefarm, hvor sneglene kan bo. Smører man lidt bananmos på indersiden af et plastik-akvarium, kan man se, om sneglen er sulten. Den bruger sin raspetunge til at spise med.

Man kan sætte en urtepotte på hovedet i haven. I løbet af natten vil sneglene samles under den. Sneglene kan mærkes med neglelak på huset, så kan man følge deres færden rundt i haven.

FRA JORD TIL BORD

AKTIVITET 9 *Bærtid*

Selv de mindste kan plukke bær og frugter. Det giver en herlig, sanselig erfaring, hvis I kan sætte en eller flere dage af til selv at plukke, samle og lave syltetøj, som I kan spise på hjemmebagte boller. Børnene er med i hele processen. Lad bør-

nene deltage, som de har lyst. Når de voksne går i gang, vækkes nysgerrigheden. Nogen taber dog hurtigt interessen for at plukke, samle og trille boller, andre er meget tålmodige. I kan også lave saft, grød og æbleringe.

AKTIVITET 10 *Besøg børnenes haver*

For et barn kan det være en særlig oplevelse at besøge sit eget hjem med børnehaven. Prøv at sætte fokus på det udendørs, haven hvor der vokser træer og grøntsager eller den blom-

strende altan, selvom børneværelset selvfølgelig også skal vises frem. Sæt god tid af til turen derhen, der er masser af små naturoplevelser undervejs.

AKTIVITET 11 *Besøg en gård*

Det er ikke tilfredsstillende kun at have set grise og køer i TV. De skal opleves, ses, lugtes og føles, før man ved, hvor store, mærkelige og søde de er. Børnene får måske lov til at røre ved de små og store dyr, mærke varmen, opleve nye lugte og lyde – og få beskidte gummistøvler. At besøge en gård giver desuden

børnene viden om, hvor vi får vores mad fra. Forhør jer i forældregruppen, om nogen kan byde på et gårdbesøg. Høns og kaniner tæller også. Allerede den anden gang man besøger en gård, styrter børnene selv hen til høet eller kornet for at give dyrene mad eller færdes hjemmевant mellem båse og maskiner.

AKTIVITET 12 *Frokost i det fri*

Børn kan li' at spise ude – det er anderledes! Find et dejligt sted i parken, i skoven eller i det fjerne hjørne af legepladsen, hvor det ikke blæser. Frokost pakkes i en stor madkasse eller trækvogn. Det kan være klapsammenmadder, men også små frikadeller, halve æg, osteterninger, gulerødder, ærter i en lille bøtte, rosiner, æblebåde og rugbrødsklodser.

Er det en kold dag, kan det være rart med noget varmt at drikke. Varm saftevand eller

varm kakao. Undgå varm mælk, og medbring i stedet kakaopulver og varmt vand i termokanden. Husk liggeunderlag, hvis det er vådt eller koldt.

Opskrift til madpakken: Fintrevne gulerødder, hakkede, tørrede abrikoser, smuttede, snittede og ristede mandler og yoghurt naturel røres sammen og bruges som pålæg i klapsammenmadder.

AKTIVITET 13 *Dagtur med madpakke og telt*

Med barnevogne, madpakker, små telte, liggeunderlag og soveposer til middagssøvn kan man drage på udflugt hele dagen. Børnene

elsker det. Flere dagplejere eller vuggestuer kan sammen arrangere en heldagstur til skov eller strand.

ÅRSTIDERNES SKIFTEN

AKTIVITET 14 *En årstidskalender*

I kan give børnene et indtryk af årstidernes skiften ved at lave en årstidskalender på et stykke karton og hænge den op. Inddel kartonstykket i fire rum og sæt en pil midt i med en tegnestift. Rummene repræsenterer hver en årstid og fyldes ud med billeder og tegninger

af årstidsfænomener så som snevejr, juletræ, badene børn, æbler osv. Børnenes egne fund af visne blade, pressede blomster, kogler etc. klistres også på kalenderen. Pilen kan nu pege på den aktuelle årstid.

AKTIVITET 15 *Et vejrjul*

Lav en kartoncirkel inddelt i 6 lagkagerum. Hvert rum repræsenterer en vejrtype: blæsevejr, regn, sne, solskin, kulde og overskyet. Tegn drager,

skyer, varmt tøj etc. i rummene. En pil fæstnes med en tegnestift. Nu kan I undersøge hvordan vejret er og lade pilen pege på det rigtige felt.

AKTIVITET 16 *Sne – et særligt naturfænomen*

Sne er underligt at gå i, at falde i og at glide på. Det kan spises, og når man rører ved det bliver

fingrene iskolde. Hvad sker der, når man tager det med ind?

AKTIVITET 17 *Anemonetur*

Om foråret nyder små planter godt af, at træernes blade endnu ikke skygger for skovbunden. Når anemonerne står som et hvidt tæppe

i skovbunden, er det dejligt at tage på anemonetur. Lyt til Ronja Røverdatters Anemonesang.

NATUREN IND PÅ LEGEPLADSEN

AKTIVITET 18 *Mere natur derhjemme*

Hvad enten barnet er i vuggestue eller hos en dagplejemor, så opholder det sig mange timer ude på legepladsen eller i haven. Det er de voksnes ansvar, at udearealerne er udviklende for børnenes motorik og nysgerrighed. Det er utrolig værdifuldt at have varierede, ujævne og overraskende udearealer. Her bevæger børnene sig og prøver deres motoriske færdigheder, og her kan de gå på opdagelse, selv skabe nye lege, iagttagelse og afprøve grænser.

Overvej hvordan I kan forbedre legepladsen – og gør det. Gerne sammen med børnene.

- Et foderbræt og fuglekasser til at kigge i
- Naturlige legeredskaber f.eks. sten, stammer, løse pinde eller et væltet træ
- Stubber og fliser, hvorunder man kan finde insekter og småkravl
- En have eller plantekasser. Lad børnene hjælpe til med at lægge kartofler, plante jordbær og høste dejlige grønsager.
- kaniner, høns eller geder

Lav en naturtunnel med hønsenet og slyngplanter, f.eks.

Her er en række forslag til at forbedre legepladsen:

- Huller, skrånninger og bakker
- Højt græs, træer og buske
- En stor bunke af sand eller jord til at kravle på og grave i

